

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ Ἀριστοτέλης, Πολιτικά, Θ1.3-2.1, 1337a33-b11

A1.

1-Λ: *Ὅτι μὲν οὖν νομοθετητέον περὶ παιδείας καὶ ταύτην κοινήν ποιητέον, φανερόν τίς δ' ἔσται ἡ παιδεία καὶ πῶς χρὴ παιδεύεσθαι, δεῖ μὴ λανθάνειν.*

2-Σ: *οὐδὲ φανερόν πότερον πρὸς τὴν διάνοιαν πρέπει μᾶλλον ἢ πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος.*

3-Λ: *(καὶ γὰρ τὴν ἀρετὴν οὐ τὴν αὐτὴν εὐθύς πάντες τιμῶσιν, ὥστ' εὐλόγως διαφέρονται καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν αὐτῆς).*

4-Σ: *Ὅτι μὲν οὖν τὰ ἀναγκαῖα δεῖ διδάσκεσθαι τῶν χρησίμων, οὐκ ἄδηλον*

5-Σ: *Βάναυσον δ' ἔργον εἶναι δεῖ τοῦτο νομίζειν καὶ τέχνην ταύτην καὶ μάθησιν, ὅσαι πρὸς τὰς χρήσεις καὶ τὰς πράξεις τὰς τῆς ἀρετῆς ἄχρηστον ἀπεργάζονται τὸ σῶμα τῶν ἐλευθέρων [ἢ τὴν ψυχὴν] ἢ τὴν διάνοιαν.*

B1.

Αμέσως μετά τη διατύπωση από τον Αριστοτέλη των θέσεων ότι τα θέματα της παιδείας πρέπει να ρυθμίζονται νομοθετικά και ότι η παρεχόμενη παιδεία πρέπει να είναι κοινή, ἀρα δημόσια και ὄχι ιδιωτική, ο φιλόσοφος προχωρεῖ σε δύο βασικούς προβληματισμούς: α) Ποιος πρέπει να είναι ο χαρακτήρας της παιδείας, β) Με ποιον τρόπο πρέπει να παρέχεται η παιδεία. Τα θέματα αυτά συνδέονται με το περιεχόμενο και τους στόχους της εκπαίδευσης, τα οποία στην εποχή του Αριστοτέλη αποτελοῦν αντικείμενο συζητήσεων και αντιγνωμιῶν. Πιο συγκεκριμένα, οι ἄνθρωποι διαφωνοῦν για το αν οἱ νέοι εἶναι καλό να εκπαιδεύονται με σκοπό την κατάκτηση της ἀρετῆς και του ἀριστοῦ βίου και αν πρέπει να αποβλέπουν με την παιδεία στην πνευματικὴ καλλιέργεια ἢ στη διάπλαση ἠθους. Ἐτσι, ἄλλοι υποστηρίζουν ὅτι η παιδεία πρέπει να στοχεύει «πρὸς ἀρετὴν», «πρὸς τὸν βίον τὸν ἄριστον». Ἐπίσης, ἄλλοι υποστηρίζουν ὅτι η παιδεία πρέπει να στοχεύει «πρὸς τὴν διάνοιαν», θεωροῦν δηλαδή ὅτι η παιδεία ἔχει νόημα ως ἀσκηση του νου, ως μαθητεία μόνο του πνεύματος. Τέλος, κάποιοι ἄλλοι υποστηρίζουν ὅτι η παιδεία πρέπει να στοχεύει «πρὸς τὸ τῆς ψυχῆς ἦθος», θεωροῦν δηλαδή ὅτι η διαμόρφωση ἠθικοῦ χαρακτήρα αποτελεί κύριο διακύβευμα της παιδείας.

Ἡ διαπίστωση ὅτι η ἔρευνα για την παιδεία δεν διευκολύνεται ἀπὸ την παρατήρηση της τότε παρεχόμενης εκπαίδευσης («ἐμποδῶν παιδεία») ἀποδεικνύει τον ρεαλιστικὸ και εμπειρικὸ χαρακτήρα της ἀριστοτελικῆς σκέψης. Ἡ ἀπουσία νομικοῦ πλαισίου για την εκπαίδευση και ο ιδιωτικὸς της χαρακτήρας προσανατολίζουν τους ἀνθρώπους σε ἀνόμιες ἐπιλογές παιδείας. Διακρίνει στην εποχὴ του και μας παραδίδει τρεῖς μορφές παιδείας:

αυτήν που παρέχει ό,τι είναι χρήσιμο και πρακτικό για τη ζωή (ωφελιμιστική παιδεία), αυτήν που στοχεύει στην αρετή (ηθοπλαστική παιδεία) και αυτήν που εστιάζει σε πιο «περιττά» πράγματα, όπως η μουσική και η γεωμετρία (γνωσιοκεντρική/νοησιαρχική παιδεία). Τέλος, ο φιλόσοφος διαπιστώνει ότι δεν υπάρχει καμιά απολύτως συμφωνία για το τι είναι αρετή και ποιες σπουδές οδηγούν σε αυτήν, με αποτέλεσμα να υπάρχει ποικιλία απόψεων για τον τρόπο με τον οποίο μπορεί ένα άτομο να ασκηθεί στην αρετή. [323 λέξεις].

B2. ΠΑΡΑΛΛΗΛΟ ΚΕΙΜΕΝΟ: Άριστοτέλης, Πολιτικά, 1104a-b

Στην πρώτη περίοδο του διδαγμένου κειμένου ο Αριστοτέλης διατυπώνει μια δεοντολογία - ρηματικά επίθετα: «*νομοθετητέον*», «*ποιητέον*» - που αποτελεί τη συμπερασματική-καταληκτική διατύπωση προηγούμενων σκέψεων του φιλοσόφου (παράλληλο κείμενο). Ο Αριστοτέλης, λοιπόν, διαπιστώνει ότι τα θέματα παιδείας πρέπει να ρυθμίζονται νομοθετικά και ότι η παρεχόμενη παιδεία πρέπει να είναι κοινή, άρα δημόσια και όχι ιδιωτική. Σε αυτές τις διαπιστώσεις ο Αριστοτέλης κατέληξε για τους εξής λόγους (ο/η μαθητής/τρια αρκεί να αναπτύξει δύο βασικά επιχειρήματα):

Για τον Αριστοτέλη κάθε πολίτευμα διαμορφώνεται και συντηρείται από το ιδιαίτερο ήθος των πολιτών του: «*είναι κάτι (η παιδεία) .... το πολίτευμά τους*». Για να ακολουθηθεί ο τρόπος ζωής που ταιριάζει στο κάθε πολίτευμα πρέπει να υπάρχει η αντίστοιχη μορφή παιδείας, που ποικίλλει ανάλογα με τους σκοπούς της κάθε πολιτείας.

Ο δημόσιος, επίσης, χαρακτήρας της παιδείας τεκμηριώνεται με τα επιχειρήματα του «τέλους» και του «όλου» της πόλης. Αποστολή του κράτους είναι να καλλιεργεί το ήθος με την εκπαίδευση, η οποία γι' αυτόν ακριβώς τον λόγο, πρέπει να παρέχεται απ' την πολιτεία και όχι από τους γονείς και να είναι ίδια για όλους τους πολίτες: «*Καθώς, εξάλλου, οι πολίτες ..... ατομική πρωτοβουλία*». Η κοινή παιδεία είναι αναγκαία για την ενότητα της πόλης και την ευδαιμονία του συνόλου. Η επίτευξη της κοινής ευδαιμονίας, ο τελικός σκοπός της πόλης, προϋποθέτει μία και κοινή παιδεία για όλους τους πολίτες. Οι νέοι πρέπει να λαμβάνουν μόρφωση ανάλογη με το πολίτευμα της πόλης τους, έτσι ώστε να φτάσουν στον επιδιωκόμενο σκοπό, που είναι η ευδαιμονία του συνόλου των πολιτών. Εφόσον, λοιπόν, ο σκοπός της πόλης είναι κοινός, κοινή πρέπει να είναι και η παιδεία που προσφέρεται και να μην αφήνεται στην ιδιωτική πρωτοβουλία.

Εξάλλου, ο Αριστοτέλης προβάλλει την πόλη ως «όλον», μόριο του οποίου είναι ο κάθε πολίτης. Συνεπώς, αν στόχος της πολιτείας είναι να οδηγήσει τους πολίτες στην αρετή και

κατ' επέκταση στην ευδαιμονία, που είναι ο ύψιστος σκοπός, ο σκοπός αυτός θα επιτευχθεί, μόνο αν παρέχεται κοινό περιεχόμενο μόρφωσης σε όλους τους πολίτες. Κανένας πολίτης δεν ανήκει στον εαυτό του· όλοι ανήκουν στο κράτος, και το κράτος πρέπει να φροντίζει για καθένα από τα μέρη του: «Και, φυσικά, ... ανήκουν στην πόλη». [351 λέξεις].

B3. α-Σ, β-Λ, γ-Σ, δ-Λ, ε-Σ

B4. *ύπολαμβάνουσι- εΐληφε, διάνοιαν, σκέψις, διαφέρονται, διηρημένων.*